

OBERT EL DEBAT SOBRE L'EDAT DE FINALITZACIÓ DELS ESTUDIS OBLIGATORIS

Obligatòria fins als divuit anys?

JOAQUIM PRATS / Catedràtic de la Universitat de Barcelona

AVUI, 16 de novembre del 2009

Educació obligatòria fins als divuit anys? El debat ja està servit. No sabem si el que es pretén és fer fum per enteranyinar els problemes reals de l'educació o si és un projecte del govern central. És una proposta en ferm o un motiu de reflexió sobre el sistema educatiu? El ministre d'Educació va llançar la idea, i els agents socials i els mitjans de comunicació se n'han fet ressò. Probablement, el veritable objectiu és enviar un globus sonda per orientar el pacte educatiu que el govern central intenta assolir amb el Partit Popular.

ENCARA QUE SIGUI COM UN EXERCICI intel·lectual, ens ho podem plantejar. Com es fa en altres indrets? A Portugal es preveu ampliar l'obligatorietat fins als divuit anys a partir del 2012, i al Regne Unit l'any 2015. Aquesta actuació ja ha estat implantada en alguns lands alemanys, i també a Holanda, Bèlgica, Polònia i Hongria. De totes maneres, el període de finalització dels estudis obligatoris, a la major part d'Europa, és als setze anys, encara que l'inici de l'escolarització, no sempre obligatòria, varia entre els tres i els set anys. El fet que finalitzin els estudis obligatoris als setze anys no vol dir que, en els països que tenen un sistema educatiu millor, la gran part dels joves continuïn els estudis postobligatoris fins als divuit o dinou anys.

LA MAJORIA DE PAÏSOS ES CARACTERITZEN per tenir deu anys d'ensenyament obligatori, com és el cas de França, Dinamarca, Irlanda, Romania, Noruega i Itàlia. D'altres, com Finlàndia, Suècia, Àustria, i Bulgària, en tenen nou. I el Regne Unit, Luxemburg, Malta i Letònia en tenen onze. L'escolarització més llarga, dotze anys, està implantada als Països Baixos, Polònia, Hongria i part d'Alemanya.

LA REFLEXIÓ QUE SUGGEREIXEN AQUESTES DADES és que els resultats, millors o pitjors, dels sistemes educatius no es corresponen directament amb les variables anteriors. La formació de les persones i la seva idoneïtat per integrar-se a la vida activa es produeix igual de bé o malament en països amb nou, deu o més anys d'escolarització obligatòria. I és que el problema principal no rau en els anys, ni en les hores d'escolarització per curs (que també és molt diversa), sinó en altres factors lligats a la qualitat de l'educació i a l'eficiència del sistema.

EL QUE TINC CLAR ÉS QUE SI ES MANTÉ l'ordenació actual, ESO i després, per als que obtenen el graduat, els cicles de grau mitjà (FP) o batxillerat, com els únics camins per escolaritzar els joves de setze anys, el fracàs està servit. És impossible, en un sistema rígid i encarcerat, donar cabuda de manera satisfactòria a tots els individus amb desitjos d'aprendre. Qualsevol mesura que pretengui allargar la permanència dels joves en el sistema educatiu ha de tenir en compte la necessitat de diversificar, i flexibilitzar, les opcions i els camins que l'individu pugui triar. Com a exemple trobem països com Bèlgica i Holanda, on, a partir dels setze anys, es poden compaginar els estudis obligatoris amb un treball remunerat.

DES DEL MEU PUNT DE VISTA, va ser un error anar cap a un model radical d'escola comprensiva. Els instituts s'han encarregat d'interpretar amb realisme -i comptant amb la tolerància de l'administració- aquesta màxima del model LOGSE (després LOE): tots en les mateixes aules, amb els mateixos objectius, amb els mateixos currículums (encara que siguin adaptats), amb el mateix professorat i per obtenir un mateix títol. L'eufemisme dels anomenats grups flexibles, tan extensos als centres docents que tenen un grau mitjà o alt de diversitat d'alumnat, no és cap altra cosa que la prova que el model, tal com està dissenyat, és insostenible. El bon sentit i la professionalitat del professorat de l'ensenyament secundari ha aconseguit un panorama acceptable, que és millorable, a l'etapa secundària obligatòria (ESO), tot i que es faci per camins clarament contradictoris amb la llei i les normes de l'administració, que prefereix el "faci, però no m'ho digui".

UNA AMPLIACIÓ DE L'ESCOLARITZACIÓ obligatòria no serà la solució a l'actual abandonament dels estudis d'una part massa gran dels joves de setze anys. La seva permanència al sistema escolar vindrà donada, almenys, per tres factors que no tenen res a veure amb la possible obligatorietat. En primer lloc, per la situació del mercat de treball: a més oferta, menys estudiants en edat laboral dins el sistema educatiu.

EN SEGON LLOC, PEL MODEL PRODUCTIU: una economia de poc valor afegit té menys necessitat de formació. Les Balears n'és un exemple: construcció a l'hivern, i turisme a l'estiu. Com a resultat, és la comunitat d'Espanya amb menys alumnes a l'educació secundària postobligatòria. Els joves de setze anys no han necessitat gaire formació per fer de manobre una part de l'any, i de cambriers en un xiringuito de platja els mesos d'afluència turística. Mentre alguns pedagogs intentaven cercar

les causes de l'abandonament dins el món escolar, l'explicació es trobava en el model productiu illenc.

EN TERCER LLOC, I DES DEL MEU PUNT DE VISTA el més important, l'ordenació del sistema educatiu i la concepció de l'oferta formativa: amb un sistema rígid, sense un grau molt alt d'intercomunicació entre tots els camins possibles, sense una estructura modular dels estudis, i sense preveure la compatibilitat entre treball i estudi, i altres factors que restin rigidesa a l'oferta escolar, la permanència dels joves dintre dels sistema educatiu fins als divuit anys no tindrà èxit.

L'OBJECTIU d'una major i més llarga formació inicial dels individus no és tan sols un tema d'obligatorietat o no. El problema conté un punt més alt de complexitat que no es pot resoldre només amb un canvi de llei que amplii de l'edat de finalització dels estudis. Cal repensar el sistema des d'una perspectiva més oberta i adaptada a la realitat del segle XXI. Això és molt fàcil de dir, però difícil d'assolir. Aconseguir-ho necessita plantejar-se l'organització d'un sistema global i universal, basat en la qualitat i que tingui en compte els reptes de què parlen els informes de l'OCDE: el repte de l'equitat i el repte de l'ambició.